

Saksframlegg

Sak 6/23 Kvote for betinget skadefelling og lisensfelling av brunbjørn i region 5/ Hedmark i 2023 - 2024

Sekretariatets forslag til vedtak

Rovviltnemnda i region 5/ Hedmark vedtar en kvote på 6 brunbjørner for skadefelling i 2023/2024. Det åpnes for lisensfelling av brunbjørn på eventuell gjenværende skadefellingskvote til høsten.

Kvoten for skadefelling gjelder for perioden fra 1. juni 2023 til og med 15. februar 2024 og kvoten for lisensfelling gjelder for perioden fra 21. august til og med 15. oktober 2023, eller til kvoten er fylt dersom det skjer før perioden er slutt.

Kvoten for skadefelling gjelder for hele rovviltregion 5/ Hedmark.

Kvote for lisensfelling gjelder i beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark.

Vi stiller følgende vilkår:

- Forvaltningsplanen for rovvilt i region 5 vil ligge til grunn for iverksettelse av eventuelle betingede skadefellingstillatelser, jf. også rovviltforskriften §§ 1, 6 og 9.
- Binne med unger samt hennes unge(-r) er unntatt fra lisensfelling og skadefelling.
- Melding om skutt bjørn skal umiddelbart gis til Statsforvalteren.
- Dersom jeger skadeskyter eller løsner skudd mot bjørn skal det uten opphold meldes fra til Statsforvalteren og til nærmeste politimyndighet.
- Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfellinga minst en gang daglig under fellingsforsøk. Statsforvalteren oppretter en bjørnetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten.
- Lisensjegere plikter å registrere seg som bruker av Statsforvalterens [SMS-varslingsjeneste](#).
- Statsforvalteren gis myndighet til å vurdere å avslutte lisensfelling i områder med jevnlig forekomst av binner, dersom det blir en avgang på tre binner gjennom skadefelling, lisensfelling eller annen irregulær avgang.

Vedtaket er fattet etter § 7 og §§ 8 og 10 i rovviltforskriften, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b.

Det gjøres oppmerksom på at all irregulær avgang etter dette vedtaket er fattet, belastes kvoten.

Her finner du [naturmangfoldloven](#) og [rovviltforskriften](#). Her finner du [forvaltningsplan for rovvilt og samfunn i region 5/ Hedmark](#)

Bakgrunn for saken

Skadefelling av brunbjørn er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå på husdyr eller tamrein. Roviltnemnda eller Miljødirektoratet setter en kvote for betinget skadefelling, jf. roviltforskriften henholdsvis §§ 8 og 13, og fellingstillatelse gis av Statsforvalteren innenfor den kvote og de vilkårene som er satt, jf. § 9, og føringer gitt i roviltforliket. Kvoten som vedtas gjelder i perioden 1. juni til 15. februar, jf. § 8 første ledd siste punktum.

Skadefelling retter seg mot enkeltindivider, og er ikke et virkemiddel som kan benyttes til å regulere bestanden. Regulering av bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling eller kvotejakt. Kvoten for betinget skadefelling kan derfor heller ikke direkte sammenlignes med en kvote for lisensfelling eller kvotejakt. Kvoten settes blant annet ut ifra det en forventer er realistisk at kan bli felt under skadefelling gjennom beitesesongen.

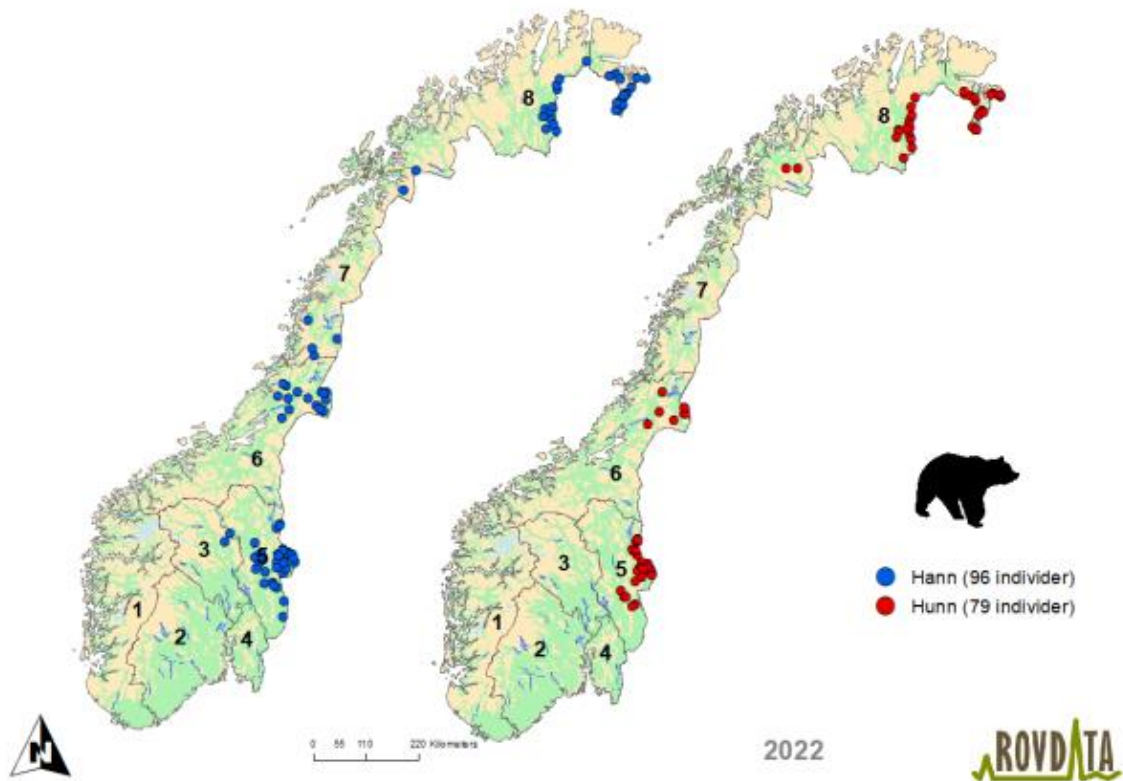
Lisensfelling av fredet rovilt er hjemlet i naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b og c, jf. roviltforskriften § 10. I roviltforskriften § 10 framgår det at «dersom vilkårene i forskriften § 7 er oppfylt, kan en roviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning.»

Bestandsstatus for brunbjørn

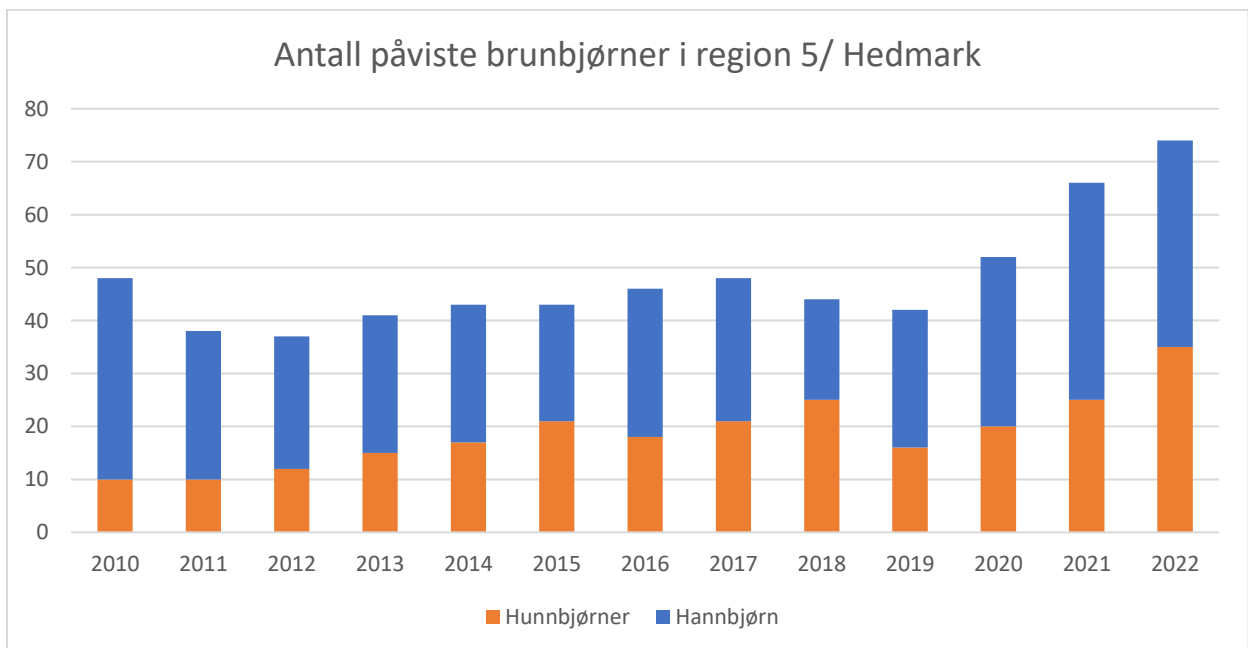
Brunbjørnbestanden overvåkes ved årlig innsamling og analyse av DNA-prøver. DNA-analysene gir fortløpende informasjon om nye individer, geografisk utbredelse og kjønnsfordeling. I tillegg danner dette grunnlaget for å estimere antallet ynglinger i Norge og de ulike roviltregionene.

I 2022 ble det påvist 175 brunbjørner i Norge, som er 15 flere enn året før. Dette er minimumstall for antallet brunbjørner som har oppholdt seg i Norge i løpet av 2022. Av disse var 79 hunnbjørner og 96 hannbjørner. Dette er det høyeste antallet hunnbjørner som er påvist i Norge siden 2009.

I 2022 ble det påvist 74 brunbjørner med geografisk midtpunkt i region 5/ Hedmark (figur 1). Av disse var det 35 hunnbjørner og 39 hannbjørner. Dette er en økning fra 2021 da det ble registrert totalt 66 brunbjørner, og det høyeste antallet som er påvist siden registreringen startet i 2009. Det er verdt å merke seg at økningen i totalbestanden utgjøres av et høyere antall binner, mens antallet hanner har gått ned. Det er stor forskjell på vandringsmønsteret til hannbjørner og binner. I hovedsak er det hannbjørner som opptrer i beiteområder for sau og som også blir felt gjennom skadefelling og lisensfelling.

Figur 1: Geografisk lokalisering av individbestemte prøver (n=708) i 2022 påvist med DNA-analyse. Figuren viser ett punkt for hvert individ, og for individer som er registrert med mer enn én prøve vises ett punkt som er geografisk midtpunkt. Kilde NINA Rapport 2125.

Sekretariatet for rovviltnemnda i region 5

Figur 2 Brunbjørner påvist ved hjelp av DNA i region 5/ Hedmark i perioden 2010 til 2022, fordelt på kjønn.

Estimat av antall ynglinger

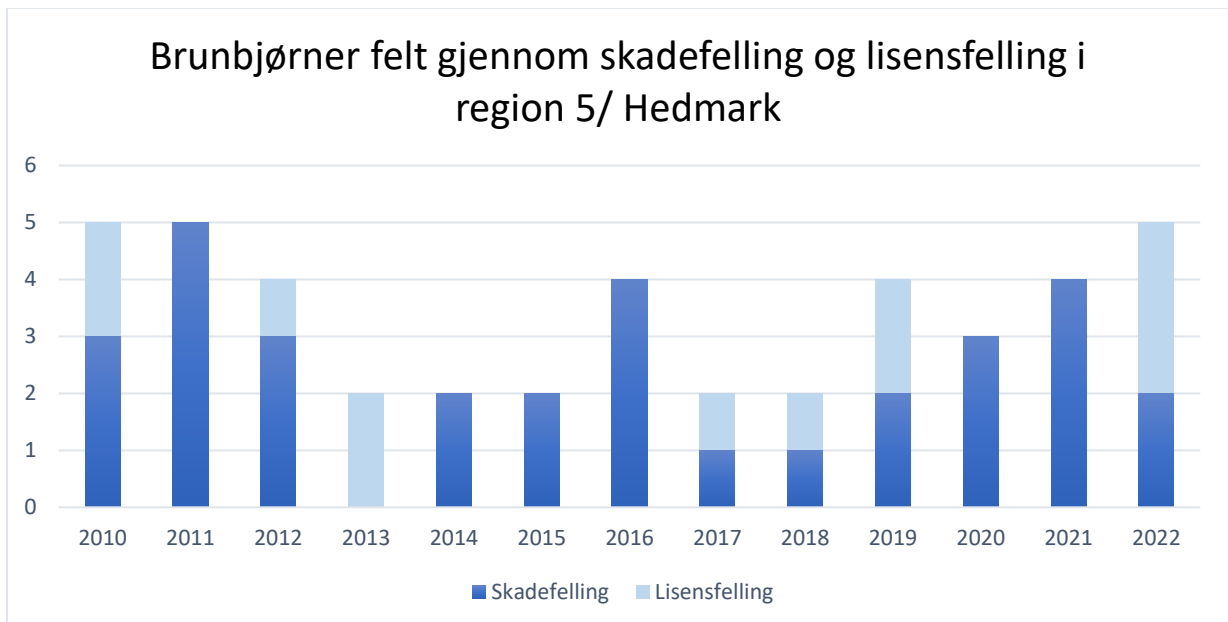
Antallet ynglinger beregnes på bakgrunn av antallet registrerte hunnbjørner og deres geografiske lokalisering. For 2022 er det estimert at det var 9,5 ynglinger av brunbjørn i Norge. Dette er en økning fra 8,1 ynglinger foregående år. I region 5/ Hedmark er det estimert 5,1 ynglinger i 2022, noe som er en økning fra 3,6 i 2021 (tabell 1).

Tabell 1: Estimert antall ynglinger av brunbjørn i region 5/ Hedmark i perioden 2010 til 2022

	Estimert antall ynglinger av brunbjørn i region 5/ Hedmark												
År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ynglinger	1,3	1,5	1,5	2,1	2,2	2,4	2,3	3	3,3	2,5	3,1	3,6	5,1

Skadefelling, lisensfelling og annen avgang

I beitesesongen 2022 ble det felt to brunbjørner gjennom skadefelling i region 5/ Hedmark. Disse ble trukket fra den fastsatte lisensfellingskvoten på fem bjørner. Det ble senere felt tre brunbjørner gjennom lisensfelling, og kvoten ble dermed fylt.

Figur 3: Antallet brunbjørner felt gjennom skadefelling og lisensfelling i region 5/ Hedmark i perioden 2010 - 2022 (tall fra Rovbase).

Tap og skadesituasjonen for husdyr og tamrein på beite

Sau

Det har vært en betydelig reduksjon i antallet skader på sau forårsaket av bjørn siden 2009, men med viss variasjon mellom år. Utbredelsesområdet til binner i region 5 har lenge vært avgrenset til østlige områder, mot riksgrensen til Sverige. De senere årene har det vært stadig hyppigere forekomst av binner også lenger øst mot Glomma, i hovedsak innenfor forvaltningsområdet for brunbjørn. I disse områdene slippes det ikke sau på utmarksbeite. Det forekommer derfor sjelden skader på sau forårsaket av binner.

Storfe

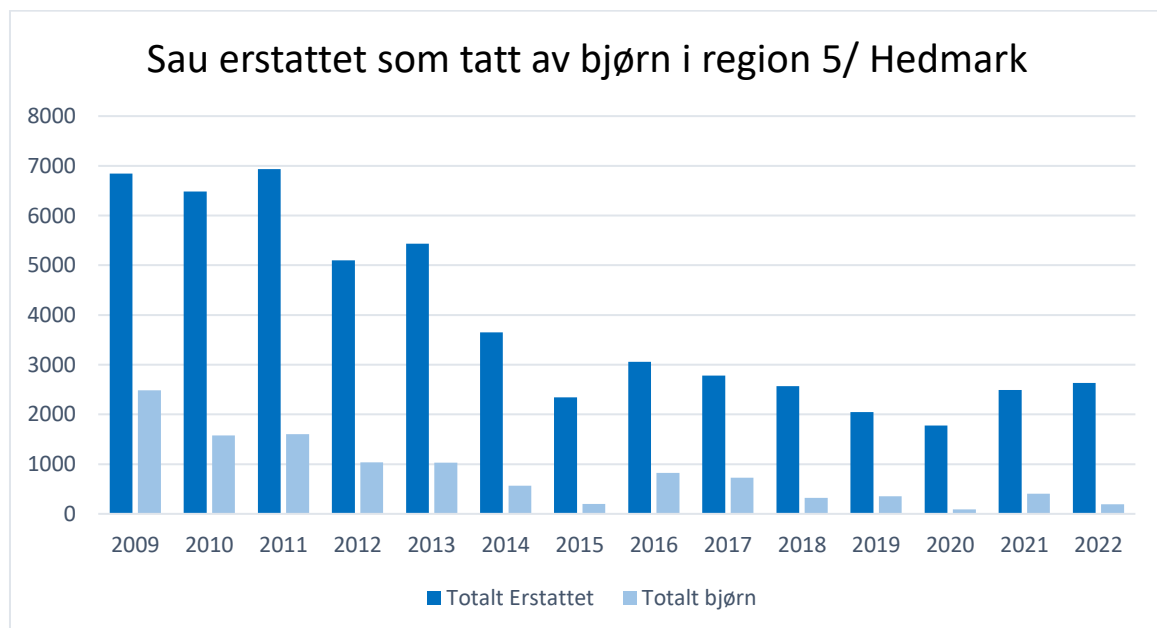
Enkelte år har det forekommet skader på storfe forårsaket av bjørn, men omfanget er begrenset. Siste dokumenterte skader på storfe i Hedmark var i 2015 (4 skader). Tre av disse skadene ble påvist i Åmot og Elverum, innenfor forvaltningsområdet for bjørn.

Tamrein

I områdene til Elgå reinbeitedistrikt forekommer det årvisse skader forårsaket av bjørn. I disse områdene kan det også forekomme binner som utgjør et skadepotensial. I reindriftsåret 2021/2022 ble det erstattet 36 tamrein som tatt av bjørn i Elgå reinbeitedistrikt. Dette var en reduksjon i forhold til året før, da det ble erstattet 88 tamrein som tatt av bjørn.

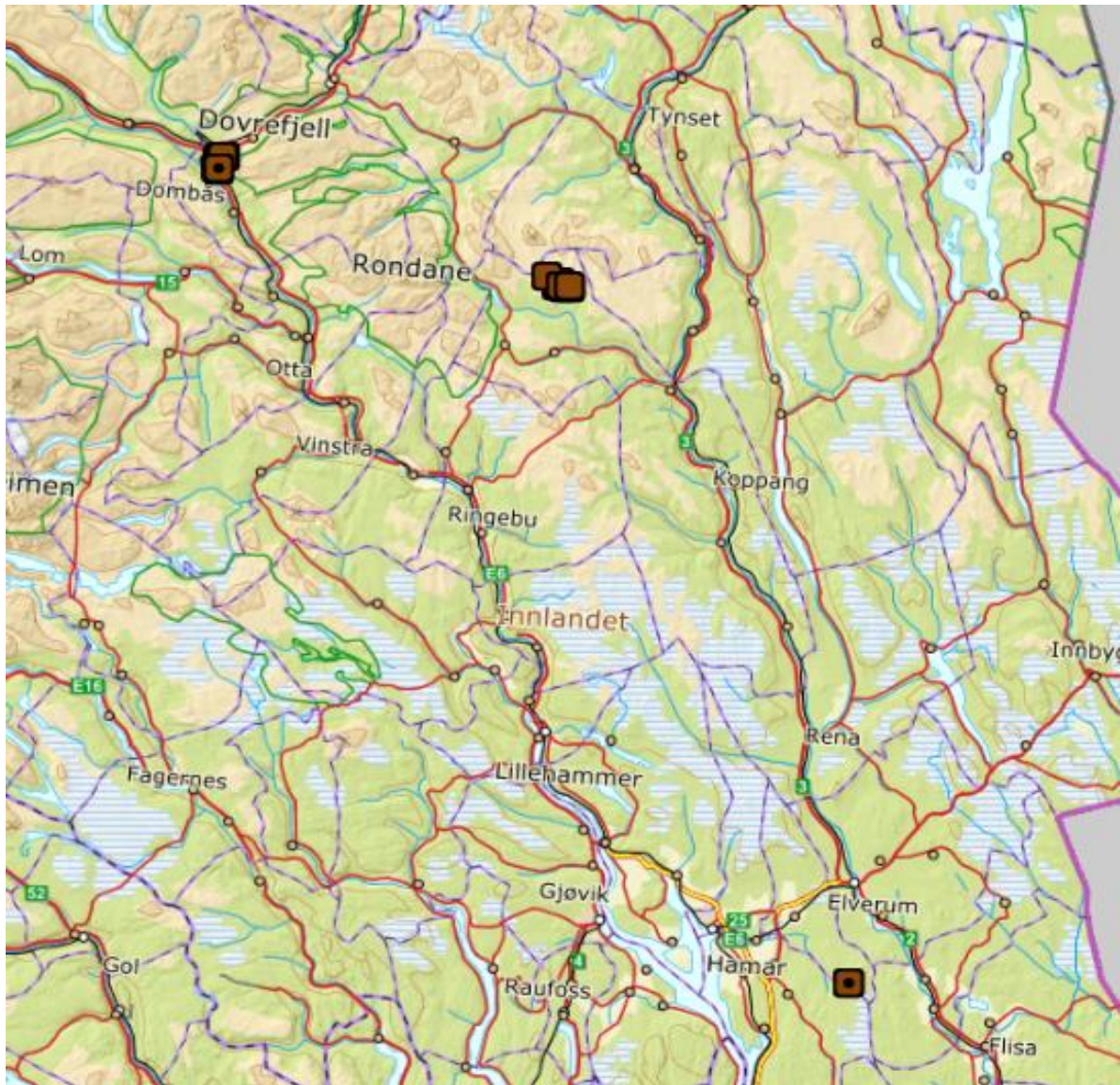
Bikuber

Enkelte år forekommer det også skader forårsaket av bjørn på bikuber, særlig i forbindelse med lyngtrekk i Engerdal, Trysil og Rendalen. I løpet av de siste årene har Hedmark birøkterlag iverksatt omfattende inngjerding av bigårder som er skadeutsatt, og skadepotensialet er nå redusert. Statsforvalteren har støttet tiltaket med skadeforebyggende midler.

Figur 4: Antall sau erstattet totalt og som er erstattet som tatt av bjørn i region 5/ Hedmark i perioden 2009 - 2022

Figur 5: Dokumenterte skader forårsaket av bjørn på husdyr og tamrein i region 5/ Hedmark og tilgrensende områder i beitesesongen 2022.

Vurderinger og innstilling fra sekretariatet

Om rovviltnemndas myndighet

Rovviltnemnda har myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling og lisensfelling, jf. forskriften §§ 7, 8 og 10, når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf. forskriften § 4. Videre har rovviltnemnda vedtaksmyndighet når det er 10 ynglinger eller mer av bjørn i Norge.

Ifølge de offisielle rapportene fra Nasjonalt overvåkingsprogram er det for 2022 estimert 9,5 ynglinger på landsbasis. I region 5/ Hedmark er det estimert 5,1 ynglinger. Bestanden ligger dermed over det regionale bestandsmålet på 3 ynglinger, og nemnda har myndighet til å vedta kvote for betinget skadefelling og lisensfelling.

Sekretariatets vurdering av naturmangfoldloven §§ 8-12

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet skal tuftes på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, jf. naturmangfoldloven § 8. Bjørnebestanden er godt undersøkt med årlige bestandsregistreringer, og man har dermed god oversikt over status og utvikling i bestanden.

”Føre-var-prinsippet” i § 9 sier at når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvordan beslutningens virkning vil være på naturmiljøet, skal man unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Sekretariatet anser at det foreligger tilstrekkelig kunnskap til at nemnda kan fatte vedtak.

Ut ifra den vitenskapelige dokumentasjonen som foreligger om bestandsstatus og utvikling for brunbjørn mener sekretariatet å ha tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne anbefale en kvote for betinget skadefelling og lisensfelling av brunbjørn, uten at den samlede belastningen blir for stor og irreversible skader vil påføres bestanden, jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10. Paragraf 11 anses ikke som relevant i denne sammenheng.

Sekretariatet viser til prinsippet om differensiert forvaltning av rovvilt, jf. rovviltforskriften § 1 og forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark. Med differensiert forvaltning menes at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltartene. Ved å nytte differensiert forvaltning mener sekretariatet at prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, herunder lokalisering, i naturmangfoldloven § 12 er ivaretatt.

Sekretariatet for roviltneemnda i region 5

Sekretariatets vurdering av samlet kvote for lisensfelling og skadefelling og vilkåret om at uttaket ikke truer bestandens overlevelse

Ifølge naturmangfoldloven § 18, andre ledd, kan vedtak bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Ved vurdering av kvote for lisensfelling og skadefelling skal roviltneemndene, ifølge kommentarene til roviltforskriften § 7 annet ledd, gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle bestandsmålet for regionen.

Bestanden av brunbjørn nasjonalt ligger under det fastsatte bestandsmålet. samtidig har det vært en økning i antall estimerte ynglinger fra 8,1 til 9,5. Det har også vært en økning i antallet registrerte bjørner på landsbasis fra 2021-2022.

Brunbjørnbestanden i region 5 Hedmark synes å være styrket de seneste årene, både når det gjelder estimerte ynglinger og antallet bjørner i bestanden, men også ved at andelen hundyr i populasjonen har økt. I 2022 var det høyeste antallet av både binner og individer totalt i regionen siden registreringen startet i 2009. Dette gir større trygghet for at bestandsmålet nås også kommende år. I 2022 var det en avgang på fem hannbjørner i regionen, alle ble felt ved skadefelling og lisensfelling. Disse inngår blant de bjørnene som er registrert gjennom DNA i 2022.

Om kvote for betinget skadefelling

Sekretariatet anser at omfanget av skader forårsaket av bjørn tilsier at roviltneemnda bør vedta en kvote for betinget skadefelling av brunbjørn i 2023-24. I 2022 fastsatte roviltneemnda en samlet kvote for skadefelling og lisensfelling på fem brunbjørner. Det ble felt en brunbjørn i Stor-Elvdal og en i Nord-Østerdal ved skadefelling i 2022. Med bakgrunn i kjent avgang av brunbjørn de siste årene, kunnskap om bestandsmessige forhold og føringer i forvaltningsplanen, samt de siste års skadeomfang på tamrein og bufe, anbefaler sekretariatet en kvote for betinget skadefelling på seks brunbjørner i region 5 Hedmark.

Om kvote for lisensfelling av brunbjørn

Sekretariatet viser til siste opplysninger om bestandsstatus og bestandsutvikling for brunbjørn, samt kjent avgang i bestanden. Med hensyn til muligheten for å nå bestandsmålet kommende år, og at bestanden ikke påføres en for stor samlet belastning, mener sekretariatet at det samlet sett ikke bør felles mer enn seks brunbjørner i Hedmark i 2023 gjennom skadefelling og lisensfelling.

Med hensyn til bestandsutviklingen de seneste årene mener sekretariatet at det også er rom for å felle noen binner. Dersom det blir en samlet avgang på tre binner eller mer gjennom lisensfelling, skadefelling eller annen irregulær avgang, anbefaler sekretariatet imidlertid at lisensfelling stanses i områder med jevnlig forekomst av binner. Dette vil først og fremst gjelde områder i østre deler av Engerdal hvor det drives tamreindrift. Videre bør nemnda sette som vilkår at binner med unger unntas fra lisensfelling.

Sekretariatet for roviltnemnda i region 5

Sekretariatenes vurdering av lisensfellingsområde og hjemmelsgrunnlaget for lisensfelling i henhold til naturmangfoldloven § 18, første ledd, bokstav b

Formålet med uttak etter naturmangfoldloven § 18, bokstav b er å forhindre skade. Etter annet ledd kreves det i tillegg både at uttak ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Vilkåret om at uttaket må avverge skade – avgrensning av lisensfellingsområdet

I områder hvor brunbjørn kan komme i kontakt med beitedyr vil det alltid være en mulighet for at skader kan oppstå. Viktige beiteområder for sau og tamrein dekker store deler av beiteprioritert område i forvaltningsplanen. I disse områdene slippes det et stort antall sau og tamrein på utmarksbeite, og det oppstår årlig store tap av beitedyr forårsaket av brunbjørn. Hvor skadene oppstår, og hvor omfattende de er, varierer fra år til år. I 2022 ble det erstattet 191 sauer og 36 tamrein som tapt til brunbjørn, alle i beiteprioritert område. Ikke alle områder i beiteprioritert område benyttes som utmarksbeiter for sau eller tamrein. Samtidig har brunbjørn stort vandringspotensiale, og sekretariatet anser at bjørn som oppholder seg i det beiteprioriterte området i forvaltningsplanen kan forårsake skader i viktige beiteområder for sau og tamrein. Vilkåret om at uttaket må avverge skade er etter sekretariatets vurdering oppfylt for å tillate lisensfelling av brunbjørn innenfor hele beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen.

Innenfor forvaltningsområdet for brunbjørn, hvor det ikke slippes sau fritt på utmarksbeite og det heller ikke er tamreindrift, forekommer det sjelden tap av beitedyr til bjørn. Det har forekommet skader på sau også i disse områdene, i tilfeller der bjørn har kommet innenfor roviltavvisende gjerder. I enkelttilfeller har bjørn også angrepet storfe som går fritt på utmarksbeite. Sett over tid er omfanget av skader likevel begrenset, og sekretariatet anser at skadevilkåret ikke er oppfylt for å tillate lisensfelling innenfor forvaltningsområdet for bjørn. Sekretariatet vil også påpeke at det ved lisensfelling innenfor forvaltningsområdet vil være stor sannsynlighet for å felle binner.

Sekretariatet anbefaler at lisensfellingsområdet avgrenses til beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen for rovilt i region 5/ Hedmark. I vurderingen er det lagt vekt på prinsippet om differensiert forvaltning. Dette innebærer at det skal være en lavere terskel for felling i beiteprioriterte områder, og tilsvarende en høyere terskel i roviltprioriterte områder.

Vilkåret om at uttaket må avverge skade – avgrensning av område for skadefellingskvoten

Selv om skadepotensialet generelt er begrenset i områder hvor det ikke er tamreindrift eller slippes sau på utmarksbeite, kan det oppstå konkrete hendelser som likevel oppfyller vilkårene for å iverksette betinget skadefelling. Det har forekommet tilfeller hvor brunbjørn har angrepet storfe, eller hvor bjørn har kommet seg innenfor roviltavvisende gjerder og gjort betydelig skade på sau. Statsforvalteren har i noen av disse tilfellene innvilget skadefellingstillatelse på bjørn. Sekretariatet mener derfor at skadefellingskvoten bør gjelde for hele region 5/ Hedmark for å kunne håndtere akutte skadesituasjoner der vilkårene for felling er oppfylt. Sekretariatet viser i den sammenheng til at Statsforvalteren i hvert tilfelle der det kan være aktuelt å gi fellingstillatelse må vurdere om vilkårene i roviltforskriften og naturmangfoldloven er oppfylt. Forvaltningsplanen for rovilt i region 5 skal ligge til grunn for iverksettelse av eventuelle fellingstillatelser. Det vil være høyere terskel for å iverksette felling innenfor forvaltningsområdet for brunbjørn enn i beiteprioriterte områder. Vilkåret i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b anses med bakgrunn i dette å være oppfylt for å fastsette kvote for skadefelling gjeldende for hele region 5.

Sekretariatet for rovviltnemnda i region 5

Om hensynet til felling av binner

Binner forekommer i all hovedsak innenfor forvaltningsområdet for bjørn, men binner opptrer også jevnlig innenfor beiteområdene til sør-samisk tamreindrift i Engerdal, som er i beiteprioritert sone. I forvaltningsplanen for rovvilt i region 5 Hedmark fremgår det at;

Avhengig av bestandssituasjonen vil det være aktuelt å iverksette tiltak for å unngå at det felles binner, og andre tapsreducerende tiltak må vurderes først. Av hensyn til sørsamisk reindrift prioriteres Svahken sijte (Elgå reinbeitedistrikt) for lisensfelling.

Bestanden ligger dag over det regionale bestandsmålet, og antallet binner i regionen har hatt en betydelig økning de seneste årene. Sekretariatet mener at bestandssituasjonen og skadeomfang på tamrein tilsier at det kan åpnes for lisensfelling også i beiteområder for tamrein, men at lisensfelling bør avsluttes i områder med jevnlig forekomst av binner dersom det blir en avgang på tre binner gjennom skadefelling, lisensfelling eller annen irregulær avgang.

Vurdering av vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte

Sekretariatet viser til at det foreslåtte lisensfellingsområdet er avgrenset til beiteprioritert område. I disse områdene er det et stort antall sau og tamrein på beite, og i flere av områdene har det gjennom flere år har vært skader forårsaket av brunbjørn.

Skadepotensialet kan mest effektivt reduseres gjennom tiltak som skiller beitedyr og bjørn, f.eks. forsinket slipp, tidig nedsanking eller hjemmebeite. Dette er samtidig inngripende tiltak som legger begrensninger på beitebruken. Det fremgår av rovviltforliket at soneinndelingen skal forvaltes tydelig. Dette innebærer blant annet at beitenæringen skal tilpasses rovvilt i rovviltprioriterte områder, mens det i beiteprioriterte områder skal være lav terskel for uttak av rovvilt.

Sekretariatet viser til at skadefelling ikke er et virkemiddel for å regulere bestanden, men at formålet er å håndtere akutte skadesituasjoner. Statsforvalteren skal gjøre en vurdering av om formålet kan nås på annen tilfredsstillende måte i hvert tilfelle der det kan være aktuelt å gi skadefellingstillatelse, der også prinsippet om differensiert forvaltning skal vektlegges.

Med hensyn til det ovenstående anser sekretariatet at det ikke finnes andre forebyggende tiltak som på en tilfredsstillende måte kan redusere skadepotensialet på beitedyr. Sekretariatet anser at vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte er oppfylt.

Sekretariatets konklusjon

Antallet estimerte ynglinger i region 5/ Hedmark er over det regionale bestandsmål for brunbjørn. Rovviltnemnda har dermed myndighet til å vedta kvoter for skadefelling og lisensfelling. Sekretariatet anser at det rettslige grunnlaget for lisensfelling av brunbjørn er oppfylt innenfor beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark. Det rettslige grunnlaget for å fastsette kvote for skadefelling ansees oppfylt for hele regionen. For å forebygge skader på beitedyr, og med hensyn til bestandssituasjonen, anbefaler sekretariatet at det fastsettes en samlet kvote for skadefelling og lisensfelling på 6 brunbjørner i region 5/ Hedmark. Lisensfellingskvoten avgrenses geografisk til beiteprioritert område (grønn sone) i forvaltningsplanen. Kvoten for skadefelling gjøres gjeldende for hele rovviltregion 5/ Hedmark.

Sekretariatet for rovviltnemnda i region 5

Sekretariatet anbefaler at Statsforvalteren gis myndighet til å vurdere å avslutte lisensfelling i områder med jevnlig forekomst av binner, dersom det blir en avgang på tre binner gjennom skadefelling, lisensfelling eller annen irregulær avgang. Videre anbefaler sekretariatet at binne med unge(r), samt hennes unge(r) unntas fra skadefelling og lisensfelling.

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Thomas Olstad
seniorrådgiver

Sekretariatet for Rovviltnemnda i region 5, 8.5.2023

Vedlegg 1: Soneinndeling i forvaltningsplanen for rovilt i region 5/ Hedmark.

